

УДК 658.012

С. М. Халатур,
д. е. н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>
О. М. Грабчук,
д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8711-864X>
І. О. Віллер,
здобувач освітнього рівня "магістр",
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-6316-5013>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.20.69

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ФОНДОВОЮ БІРЖЕЮ: АНТИКРИЗОВИЙ АСПЕКТ

S. Khalatur,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic University
O. Hrabchuk,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic University
I. Viller,
Student of the gr. MgFBS-23,
Dnipro State Agrarian and Economic University

INNOVATIVE TOOLS OF STOCK EXCHANGE MANAGEMENT: ANTI-CRISIS ASPECT

В статті досліджено інноваційні аспекти антикризового управління фондовою біржею. Також автори відзначають інноваційні складові управління на фондовому ринку, аналіз яких дозволив відокремити сучасні інструменти, що застосовуються при зниженні фінансових ризиків. Зокрема для підвищення результатів біржової діяльності виявлено елементи антикризового управління на фондовій біржі. Антикризові аспекти управління фондовою біржею є важливою частиною забезпечення стабільності фінансових ринків. Ефективна комбінація моніторингу, регуляторних механізмів, комунікації та управління ліквідністю дозволяє знизити вплив кризових явищ і швидко відновити ринок. Інновації значно змінюють управління фондовими біржами, роблячи їх більш ефективними, прозорими та доступними. Автоматизація і застосування комп'ютерних систем, блокчейн та хмарні технології підвищують продуктивність ринку, забезпечуючи стабільність та безпеку. Завдяки інноваціям фондові біржі адаптуються до сучасних вимог і викликів, відкриваючи нові можливості для інвесторів. Таким чином, інноваційна політика повинна бути спрямована на пошук заходів, що сприяють підвищенню результатів діяльності фондового ринку.

The article examines innovative aspects of anti-crisis management of the stock exchange. The authors also note the innovative components of stock market management, the analysis of which made it possible to separate modern tools used to reduce financial risks. In particular, elements of anti-crisis management at the stock exchange were identified to improve the results of stock exchange activity.

Anti-crisis aspects of stock exchange management are critical to maintaining the stability of financial markets, especially during periods of economic or political upheaval. The main goal of anti-crisis management is to minimize risks and quickly restore the market after crisis situations. The innovative component creates prospects for the development of not only the stock market, but also the economy as a whole. Innovative stock exchange management tools are an important factor for increasing the efficiency, transparency and stability of financial markets. Innovations help improve exchanges by increasing transaction speed, data security, and market accessibility for new entrants. Therefore, in the modern conditions of the development of the stock market, key innovative aspects affecting the management of stock exchanges have been identified. Anti-crisis aspects of stock exchange management are an important part of ensuring the stability of financial markets. An effective combination of monitoring, regulatory mechanisms, communication and liquidity management allows to reduce the impact of crisis phenomena and quickly restore the market. Innovations are significantly changing the management of stock exchanges, making them more efficient, transparent and accessible. Automation and application of computer systems, blockchain and cloud technologies increase market productivity, ensuring stability and security. Thanks to innovations, stock exchanges adapt to modern requirements and challenges, opening up new opportunities for investors. Thus, innovative policy should be aimed at finding measures that contribute to increasing the results of the stock market.

Ключові слова: інновації, фондова біржа, антикризове управління, фондові активи, диверсифікація.
Key words: innovations, stock exchange, anti-crisis management, stock assets, diversification.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Поряд з проблемами функціонування фінансового ринку, залишається актуальним дослідження питань антикризового управління фондовою біржею. В складних умовах ринкових трансформацій та перетворень саме інноваційні інструменти фондового ринку здатні покращити, а також диверсифікувати фондові активи з метою зниження і мінімізації фінансових ризиків, забезпечуючи високі фінансові результати

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Вивчення питань інноваційного управління фондовою біржею присвячено чимало наукових публікацій, авторами яких відокремлені насамперед методики використання фінансових інструментів фондового ринку. Серед них варто відзначити таких як: Бланк І., Бурденко І.М., Волкова В.Л., Нечаєва І.А., Куцик П.О., Плікус І.Й., Рубан В. [1—8]. Водночас невирішеними залишаються проблеми антикризового управління на фондовому ринку в теоретичному і практичному аспекті, що є актуальним в умовах сьогоденної сучасності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення інноваційних інструментів управління фондовою біржею, а також дослідження теоретико-методологічних аспектів її антикризового управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інноваційна складова створює перспективи розвитку не тільки фондового ринку, а й економіки в цілому. Інноваційні інструменти управління фондовою біржею є важливим фактором для підвищення ефективності, прозорості та стабільності фінансових ринків. Інновації допомагають удосконалювати роботу бірж, підвищуючи швидкість операцій, безпеку даних та доступність ринку для нових учасників. Тому в сучасних умовах розвитку фондового ринку необхідно визначити ключові інноваційні аспекти, що впливають на управління фондовими біржами:

1. Автоматизація та алгоритмічна торгівля. Автоматизація процесів на фондових ринках значно підвищує швидкість і ефективність торгівлі. Алгоритмічна торгівля дозволяє використовувати складні математичні моделі та алгоритмів дозволяє автоматично виконувати угоди за певними умовами. Це підвищує швидкість реакції на ринкові зміни та зменшує людський фактор. Високочастотна торгівля (HFT) — це торгівля, яка здійснюється за допомогою потужних комп'ютерів та програм для здійснення тисяч угод за частки секунди. HFT підвищує ліквідність ринку, але вимагає суворого регулювання для уникнення ринкових спотворень.

2. Бази даних та штучний інтелект. Інновації в обробці даних та штучному інтелекті управління фондовими біржами точнішим та передбачувані. Аналіз да-

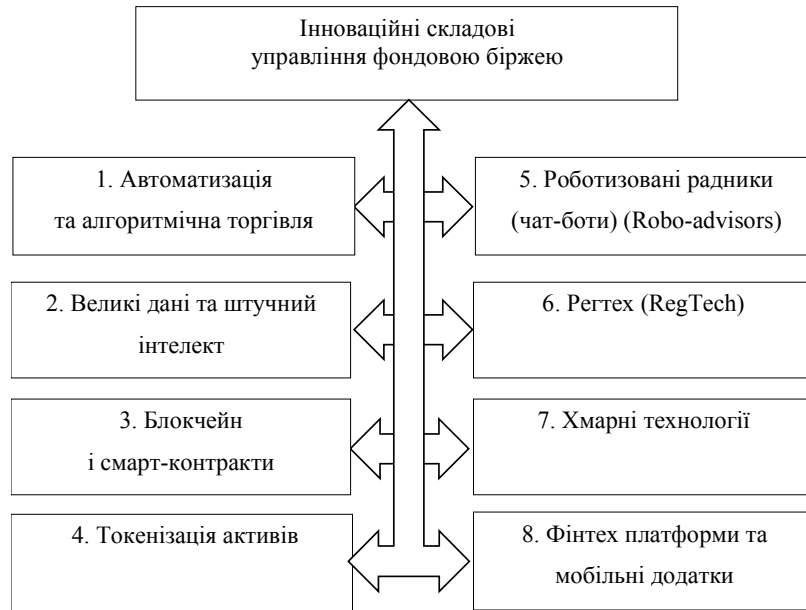

Рис. 1. Інноваційні складові управління фондовою біржею

Джерело: складено авторами.

них застосовується з метою використання аналітичних інструментів для обробки великих обсягів даних допомагає виявляти тенденції та аномалії на ринку, що підвищує точність прогнозів і прийняття управлінських рішень. При створенні автоматизованих систем для аналізу ринку, управління ризиками та надання рекомендацій учасникам ринку.

3. Блокчейн і смарт-контракти. Технологія блокчейн впроваджується в управління біржами для підвищення прозорості та безпеки. Блокчейн-технології забезпечують децентралізовану, прозору та захищену від втручань платформу для виконання фінансових операцій, що підвищує безпеку транзакцій і зменшує ризик шахрайства. Застосування смарт-контрактів на блокчейні, які автоматично виконуються при настанні певних умов, може доводити автоматизувати фінансові угоди та знизити потребу в фінансових посередниках.

4. Токенізація активів. Токенізація дозволяє перетворювати реальні активи (акції, облигації, нерухомість) на цифрові токени. Токенізовані активи, тобто цифрові токени, які представляють активи, можуть бути доступні на біржі для торгівлі, що підвищує ліквідність ринку, полегшує доступ до різних активів і знижує бар'єри для входу нових інвесторів. Токенізація дозволяє дробити великі активи на менші частини, роблячи їх доступними для дрібних інвесторів, а це, в свою чергу, сприяє ширшому доступу до інвестиційних можливостей.

5. Роботизовані радники (чат-боти) (Robo-advisors). Robo-advisors — це автоматизовані платформи, які надають інвестиційні поради на основі алгоритмів. Автоматизовані інвестиційні стратегії. (Robo-advisors) аналізують дані інвесторів, такі як їхні ризиковані уподобання, цілі та фінансове становище, і надають рекомендації щодо інвестицій, що полегшує доступ до професійних інвестиційних стратегій для більш широкого кола інвес-

торів. Використання роботизованих радників дозволяє знижувати витрати на управління портфелем, роблячи інвестиційні послуги більш доступними.

6. Регтех (RegTech). Регтех — це технології для автоматизації процесів регулятивного комплаєнсу:

Автоматизація відповідності регулятивним вимогам: Використання RegTech допомагає автоматизувати збір і аналіз даних для дотримання регулятивних норм, що знижує ризики порушень і штрафів.

Швидке реагування на зміни в регулюванні: Системи RegTech можуть швидко адаптуватися до нових вимог, полегшуючи інтеграцію нових регуляцій у роботу бірж.

7. Хмарні технології. Перехід фондових бірж на хмарні технології дозволяє підвищити масштабованість і доступність. А зберігання та обробка даних: Хмарні платформи надають можливість зберігати величезні обсяги даних та забезпечують високу швидкість їх обробки.

Масштабованість: Хмарні рішення дозволяють біржам легко адаптувати свої ресурси до змінних навантажень, забезпечуючи безперебійну роботу навіть під час значного зростання обсягів торгівлі.

8. Фінтех платформи та мобільні додатки. Інновації в галузі фінансових технологій роблять фондові ринки більш доступними. Мобільні додатки для торгівлі: Завдяки розвитку мобільних додатків інвестори можуть керувати своїми активами і торгувати акціями у будь-який час і в будь-якому місці. Фінтех-рішення знижують поріг входу на фондовий ринок, надаючи можливість інвесторам з меншими коштами брати участь у торгівлі, забезпечуючи демократизацію доступу.

Антикризові аспекти управління фондовою біржею є критично важливими для підтримання стабільності фінансових ринків, особливо в періоди економічних або політичних потрясінь. Основна мета антикризового управління полягає в мінімізації ризиків і швидкому віднов-

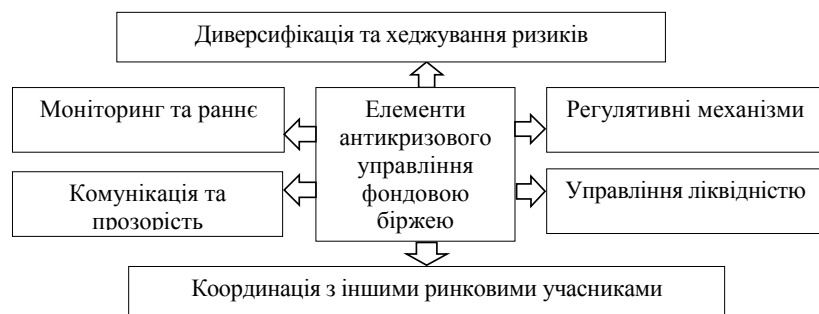

Рис. 2. Елементи антикризового управління фондовою біржею

Джерело: складено авторами.

ленні ринку після кризових ситуацій [4, с. 152]. Отже, відзначимо основні елементи антикризового управління на фондовій біржі:

1. Моніторинг та раннє попередження. Одним з головних завдань антикризового управління є моніторинг ринкової ситуації та виявлення потенційних ризиків за допомогою фінансових індикаторів і аналітичних інструментів. Використання індикаторів, таких як волатильність ринку, зміни цін активів та обсяги торгів, допомагає своєчасно виявити загрозу кризової ситуації. Аналітичні інструменти, серед яких моделювання, прогнозування та аналіз ризиків, можуть застосовуватись як передбачення можливих фінансових криз і запровадити пошук рішень і механізми для їх пом'якшення.

2. Регулятивні механізми. Фондові біржі часто вводять спеціальні правила, що дозволяють уникати паніки та стабілізувати ринок. Наприклад, механізми "стоп-торгів" (circuit breakers), що передбачає тимчасову зупинку торгів на біржі у разі різкого падіння індексів, що дозволяє інвесторам переосмислити свої рішення, запобігаючи панічним продажам. При встановленні вимог підвищення до маржі вимог (внесків для забезпечення кредитів) під час криз дозволяє уникнути надмірної волатильності ринку в маржинальній торгівлі [5].

3. Комунікація та прозорість. Важливою частиною антикризового управління є забезпечення прозорості ринку і своєчасне інформування учасників ринку. З цього приводу розрізняють два напрямки:

1) оперативна комунікація: ринкові регулятори та керівництво фондових бірж мають регулярно надавати чітку та достовірну інформацію про стан ринку.

2) прозорість ринкових процесів: чітка звітність і прозорість фінансових операцій допомагають зберегти довіру інвесторів навіть у складні часи.

4. Управління ліквідністю. Ключовим аспектом антикризового управління фондовою біржею також виступає забезпечення належної ліквідності інвестованих активів на ринку. Відповідно до вимог фінансовими установами, банківськими в першу чергу, необхідно приділяти увагу підтримці банківської ліквідності. Взаємодія з центральними банками для надання екстреної ліквідності може допомогти уникнути каскадного ефекту банкрутства фінансових установ. А застосування при цьому ринкової інтервенції сприятиме тому, що регулятори можуть здійснювати інтервенції на ринку шляхом викупу активів або надання фінансових гарантій, щоб підтримати ціни на певні інструменти і стабілізувати ринок [3].

5. Диверсифікація та хеджування ризиків. З метою пом'якшення наслідків криз важливо забезпечувати наявність інструментів для управління ризиками. Інвестори можуть використовувати похідні інструменти, такі як опціони і ф'ючерси, інші деривативи забезпечуючи хеджування своїх ризиків під час нестабільності. Застосування диверсифікації, як зниження впливу ризиків, здійснюється як підтримка ширшого спектра активів на біржі, включаючи різні індустрії та географічні регіони, що зменшує ризики концентрації [1, с. 186].

6. Координація з іншими ринковими учасниками, оскільки під час кризи важливо співпрацювати з іншими учасниками фінансового ринку. Взаємодія з урядовими структурами полягає в тому, що регулятори фондових ринків повинні координувати свої дії з державними фінансовими органами для забезпечення макроекономічної стабільності.

7. Міжнародне співробітництво: В умовах глобалізації фінансових ринків важливо координувати зусилля з міжнародними фінансовими організаціями та іноземними біржами для запобігання системним ризикам.

8. Реалізація антикризових планів. На фондовій біржі необхідне швидке впровадження антикризових заходів, в тому числі розробка детальних планів дій на випадок різних кризових сценаріїв, що дозволяє оперативно реагувати на сучасні виклики ринкових трансформацій. Також важливим аспектом являється забезпечення підготовки співробітників бірж та учасників ринку до дій у кризових ситуаціях за допомогою тренінгів і моделювання [2, с. 3].

ВИСНОВКИ

Антикризові аспекти управління фондовою біржею є важливою частиною забезпечення стабільності фінансових ринків. Ефективна комбінація моніторингу, регуляторних механізмів, комунікації та управління ліквідністю дозволяє знизити вплив кризових явищ і швидко відновити ринок. Інновації значно змінюють управління фондовими біржами, роблячи їх більш ефективними, прозорими та доступними. Автоматизація і застосування комп'ютерних систем, блокчейн та хмарні технології підвищують продуктивність ринку, забезпечуючи стабільність та безпеку. Завдяки інноваціям фондові біржі адаптуються до сучасних вимог і викликів, відкриваючи нові можливості для інвесторів. Таким чином, інноваційна політика повинна бути спрямована на пошук заходів, що сприяють підвищенню результатів діяльності фондового ринку.

Література:

1. Бурденко І. М. Передумови створення та використання інноваційних фінансових інструментів на ринку похідних фінансових інструментів України. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 3. С. 181—190.
2. Волкова В. Л. Законодавче регулювання фондових бірж в Україні. Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами: 36. Матеріалів VI Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. К.: КНЕУ, 2022. С. 61—64.
3. Нечаєва І. А. Інновації як інструмент антикризового управління підприємством. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2022. № 4(83). https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/14 (дата звернення: 29.09.2024).
4. Куцик П. О. Державне регулювання інвестиційного процесу в умовах функціонування ринку цінних паперів: монографія / П. О. Куцик, М. Я. Вірт, І. В. Гончарук, В. І. Куцик, М. Ю. Барна; [за заг. ред. П. О. Куцика]. Львів: Видавництво "Растр-7". 2014. 296 с.
5. Плікус І. Й. Інструментарій антикризового управління: проблемні питання застосування. Молодий вчений. 2020. № 1 (77). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-1-77-57> (дата звернення: 30.09.2024).
6. Рубан В. Антикризові інструменти та основні функції антикризового менеджменту. Галицький економічний вісник, ТНТУ, 2015. Том 48. № 1. С. 109—114.
7. Vinichenko, I. I., Honcharenko, O. V., Khalatur, S. M., Sitkovska, A. O., Prus, Y. O. and Korchahina V. H. (2020). Innovation investment platform of complex ensuring the economic security of enterprises of agrarian industry. Rivista di Studi sulla Sostenibilita, vol. (2), pp. 63—79. DOI: 10.3280/RISS2020-002-S1006 (дата звернення: 27.09.2024).
8. Khalatur, S., Honcharenko, O., Karamushka, O., Solodovnykova, I. and Shramko, I. (2022). Paradigm transformation of the economic crises modeling. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 4(45), pp. 285—297. DOI: 10.55643/fcaptp.4.45.2022.3833 (дата звернення: 26.09.2024).
9. Khalatur, S., Velychko, O., Oleksiuk, V., Kravchenko, M. and Karamushka, D. (2023). Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. Financial and credit activity problems of theory and practice, vol. 3 (50), pp. 341—356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4050> (дата звернення: 28.09.2024).
10. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M. and Klymenko, S. (2023). Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, no. 5 (52), pp. 341—356. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169> (дата звернення: 24.09.2024).
11. Savchenko, T., Rodina, O., Nikoluk, O., Velychko, O. and Levchuk, Y. (2023). Management of the development of the regional markets for poultry products in Ukraine. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, vol. 45, no. 3. pp. 267—275. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.27> (дата звернення: 25.09.2024).

References:

1. Burdenko, I.M. (2012), "Prerequisites for the creation and use of innovative financial instruments on the market of derivative financial instruments of Ukraine", Marketing and innovation management, vol. 3, pp. 181—190.
2. Volkova, V.L. (2022), "Modern tools of corporate finance management: Collection", Zbirka. Materialiv VI Vseukr. naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh [Materials VI All-Ukrainian. scientific and practical internet conference of students, postgraduates and young scientists], KNEU, Kyiv, Ukraine, pp. 61—64.
3. Nechaeva, I.A. (2022), "Innovations as a tool of anti-crisis management of the enterprise", Bulletin of the Kherson National Technical University, no. 4 (83), available at: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/14 (accessed 29 Sept 2024).
4. Kutsik, P.O. (2014), Derzhavne rehulyuvannya investytsiynoho protsesu v umovakh funktsionuvannya rynku tsinnykh paperiv: monohrafiya [State regulation of the investment process in the conditions of the functioning of the securities market: monograph], Publishing House, Lviv, Ukraine.
5. Plikus, I.Y. (2020), "Crisis management tools: problem application issues", Young scientist, no. 1 (77). DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-1-77-57>.
6. Ruban, V. (2015), "Anti-crisis tools and main functions of anti-crisis management", Galician Economic Bulletin, TNTU, vol. 48, no. 1, pp. 109—114.
7. Vinichenko, I.I. Honcharenko, O.V. Khalatur, S.M. Sitkovska, A.O. Prus, Y.O. and Korchahina, V.H. (2020), "Innovation investment platform of complex ensuring the economic security of enterprises of agrarian industry", Rivista di Studi sulla Sostenibilita, vol. (2), pp. 63—79. DOI: 10.3280/RISS2020-002-S1006.
8. Khalatur, S. Honcharenko O. Karamushka, O. Solodovnykova, I. and Shramko, I. (2022), "Paradigm transformation of the economic crises modeling", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 4 (45), pp. 285—297. DOI: 10.55643/fcaptp.4.45.2022.3833.
9. Khalatur, S. Velychko O. Oleksiuk V. Kravchenko, M. and Karamushka, D. (2023), "Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production", Financial and credit activity problems of theory and practice, vol. 3 (50), pp. 341—356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4050>.
10. Khalatur, S. Kachula, S. Oleksiuk, V. Kravchenko, M. and Klymenko, S. (2023), "Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 5 (52), pp. 341—356, <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169>.
11. Savchenko, T. Rodina O. Nikoluk, O. Velychko, O. and Levchuk, Y. (2023), "Management of the development of the regional markets for poultry products in Ukraine", Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, vol. 45, no. 3, pp. 267—275. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.27>.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2024 р.